

विशेष (von शिष् mit वि) 1) m. (n. PAÑKAT. 117, 2) mit कृत u. s. w. componirt gaṇa श्रेयादि zu P. 2, 1, 59. am Ende eines adj. comp. f. घ्रा, z. B. P. 1, 4, 49, Schol. a) *Unterschied, Verschiedenheit; Besonderheit, Eigentümlichkeit; Art, Species, Individuum; = अन्तर* HALĀJ. 5, 35. = व्यक्ति H. 1313. यथा ज्ञानपदीषु विद्यातः पुरुषविशेषो भवति NIR. 1, 16. सोमो रूपविशेषैरोपधिश्चन्द्रमा वा 11, 5. विधि° KĀTJ. ÇR. 4, 3, 8. गुण°, फल° 1, 10, 11. ĀÇV. GRHJ. 4, 8, 17. JOGAS. 1, 22. RV. PRĀT. 13, 3. कर्म° 18. 17, 16. उपसर्गो विशेषकृत् 12, 8. P. 1, 2, 65. निर्विशेषो विशेषः SPR. 2722. VARĀH. BRH. S. 1, 4. 73, 2. KATHĀS. 96, 37. स्त्रियः श्रियश्च गेहेषु न विशेषो ऽस्ति कश्च न M. 9, 26. 133. 139. MBH. 12, 6939. R. 2, 59, 17. ÇĀK. 100, 7. SPR. 1482. P. 4, 4, 33, Schol. को विशेषस्तदा तस्य वन्यैरन्यमहीरुहैः SPR. (II) 1380. पल्लवतः कल्पतरेरेष विशेषः कस्य ते KUVĀLAJ. 74, b. न मे विशेषः पुत्रेषु स्वेषु पाण्डुसुतेषु वा MBH. 1, 142. R. 2, 22, 17. R. GORR. 2, 6, 32. पात्रस्य हि विशेषेण so v. a. je nach der Würdigkeit der Person SPR. 4525. पात्रापात्रविशेषेण 2088 (II). कर्मविशेषेण M. 11, 52. VARĀH. BRH. S. 4, 4. 54, 2. अश्चः शस्त्रम् u. s. w. पुरुषविशेषं प्राप्ता भवत्ययोग्याश्च योग्याश्च je nachdem sie diesem oder jenem zu Theil werden SPR. (II) 735. अविशेषेण ohne Unterschied M. 8, 192. BHĀG. P. 5, 20, 6. अविशेषात् dass. KĀTJ. ÇR. 1, 1, 3. 7. 3, 29. 6, 9, 20. 18, 6, 30. अ° adj. nicht unterschieden 7, 8, 23. RV. PRĀT. 13, 17. SPR. 4263. Besonderheit, Gogens. सामान्य KAN. 1, 2, 3. 5. JOGAS. 1, 49. NĪJAS. 1, 4, 23. TARKAS. 4. MADHUS. in Ind. St. 1, 18, 28. 19, 8. SARVADARÇANAS. 12, 21. 103, 3. 7. 22. Verz. d. Oxf. H. 240, a, No. 383. ज्ञानं नराणामधिको विशेषः SPR. (II) 1077. विशेषं ज्ञातुमिच्छामि मातृणां तव das Eigenthümliche, das wodurch sie sich von einander unterscheiden R. 2, 92, 18 (101, 20 GORR.). शभिः प्रगालाः सदृशाः फलेन विशेष एषां शिशिरे मदातिः VARĀH. BRH. S. 90, 1. अर्धविशेषाः die verschiedenen Preise 42, 2. तपोविशेषाः M. 2, 165. दण्डविशेषाः 8, 119. BHAG. 11, 15. KUMĀRAS. 1, 36. PAÑKAT. 113, 9. 114, 23. 247, 11. Hir. 23, 16. 26, 16. व्रतं ist ein विशेष von वृत्त; रै, धन, विद्या, अश्च, गो von स्व Besitz; पुष्पमित्र (N. pr. eines Fürsten) von राजन् Fürst VĀRTT. zu P. 1, 1, 68 nebst Scholl. स्वव्रतम्, पर्यायाः, विशेषाः das Wort selbst, seine Synonyme und seine Species SIDDH. K. zu P. 4, 4, 35. Schol. zu 2, 4, 23. तण ist ein काल° ein best. Zeittheil AK. 3, 4, 12, 50. अक्षरात्रात्कालविशेषान् BHĀG. P. 4, 29, 54. अयस्याः ist ein विशेषः कालिकः AK. 1, 1, 4, 7. और्वाभिधस्य क्वयाशविशेषस्य eine Art von Feuer RĀGA-TAR. 3, 416. कन्दो° ein best. Metrum AK. 3, 4, 14, 74. नद° 3, 4, 103. अर्थ° eine bestimmte Bedeutung VOP. 21, 17. प्रगाल° ein besonderer Schakal PAÑKAT. 63, 2. दशा° Hir. 36, 5. तपस्वि° VER. in LA. (III) 10, 7. अतिक्रम्य तांस्तान्निशेषान् so v. a. mannichfache Gegenstände MBH. 38. प्रासादास्त्वां तुल्यितुमलं यत्र तैस्तैर्विशेषैः 63. दशमशकवाता-तपप्रभृतिभिर्विशेषैः SUÇR. 1, 67, 6. येन येन विशेषेण auf jede beliebige Weise SPR. 4893. Nicht selten steht विशेष im comp. voran: °मण्डन ein besonderer Schmuck ÇĀK. 133. विशेषार्थ° eine specielle Bedeutung P. 1, 4, 93, Schol. °नियम MBH. 2, 849. °गुण NILAK. 52. °वृत्ति TATTYAS. 43. °लिङ्ग KAN. 1, 2, 17. °फल VARĀH. BRH. S. 30, 20. °पल्लिवधप्रायश्चित्त für das Töden der einzelnen Vögel Verz. d. Oxf. H. 281, b, 20. fg. ÇĀK. zu BRH. ĀR. UP. S. 109. fg. °दान Verz. d. Oxf. H. 83, b, 27. — b) eine specifische Eigenschaft: विशेषाः पञ्च भूतानाम् MBH. 14, 984. 1404. अविशेष

आत्मनि BHĀG. P. 1, 10, 21. 4, 9, 13. — c) ein auszeichnender Unterschied, Superiorität, Vorzüglichkeit: संस्कारस्य beim Brahmanen M. 10, 3. रा-तसानाम् R. 5, 29, 5. प्राप्तुं विशेषं मनुजैः einen Vorsprung vor anderen Menschen SPR. 4319. ज्ञानात् NILAK. 31. विशेषार्थिन् (vgl. विशेषार्थिता das Bedürfniss nach etwas Besserem PAÑKAT. ed. orn. 6, 12. fg.) MBH. 1, 5094. विशेषोपचये 5229. अशक्नुवन्विशेषाय 14, 108. शोभाविशेषाय zur Erhöhung der Schönheit RĀGA-TAR. 8, 2123. विशेषं चैव कर्तास्मि so v. a. etwas Ausserordentliches, Ungewöhnliches MBH. 14, 2869. °करण das Bessermachen MĀLAV. 3. प्रायः क्रियासु महतामपि दुष्कारसु सोत्साकृता (ein Wort) कथयति प्रकृतेर्विशेषम् KATHĀS. 23, 296. ततः स ब्राह्मणं यं यमानिनाय पुरोहितः । विशेषेच्छानिभातं तं श्रद्धे न स माधवः ॥ unter dem Vorwande, dass er einen Vorzüglicheren wünsche, 24, 140. तत्ते म-हान्विशेषो भविष्यति dann wird dir ein ganz besonderer Vorzug zu Theil werden PAÑKAT. 162, 9. तेजोविशेष ein ausserordentlicher —, vor- züglicher Glanz RAGH. 2, 7. अनुभाव° 1, 37. प्रभा° 6, 5. रत्न° 16, 1. आकृ- ति° ÇĀK. 80, 7. 8. सत्क्रिया° 97, 2. प्रसाधनविधिः प्रसाधनविशेषः VIKR. 22. मणि° 142. इतारग्रात्क्रमणः पर्वणि पर्वणि यथा रसविशेषः SPR. (II) 1088. पात्र° (I) 1783. कविजनविशेषैः 3297. RĀGA-TAR. 4, 423. 3, 306. Auch voranstehend im comp.: °प्रतिपत्तिभिः mit ausserordentlichen Ehrenbe- zeigungen RAGH. 13, 12. °विक्रमरुचि SPR. 3159. विशेषेण gar sehr, vor- züglich, vornehmlich, besonders, vor Allem, zumal M. 7, 150. 11, 11. MBH. 3, 1855. 2126. R. 1, 77, 28. 4, 33, 12. KĀM. NĪTIS. 11, 57. SPR. (II) 900. 2364. ÇĀK. 66, 5. VARĀH. BRH. S. 90, 4. KATHĀS. 24, 204. 33, 75. MĀRK. P. 73, 38. BRAHMA-P. in LA. (III) 56, 16. PRAB. 62, 9. PAÑKAT. 142, 15. वि- शेषात् dass. ÇĀK. 120. SPR. 1542. 2299. 2848. KATHĀS. 72, 332. PAÑKAT. 109, 19. fg. विशेष im comp. vor einem adj. in der Bed. von विशेषेण oder विशेषात्: °पतनीय JĀGĒ. 3, 298. यौवनोद्देदविशेषकात् RAGH. 3, 38. °दृश्य 6, 31. °रमणीय VIKR. 63, 18. °गर्हणीय SPR. 2813. विशेषाभ्यं Verz. d. Oxf. H. 281, b, 26. Hierher gehört auch das mit प्रभावात् gleiche Bedeutung habende विशेषात् in Folge von: अमृतास्वादविशेषाच्छिन्नमपि शिरः किलासुरस्येदम् u. s. w. VARĀH. BRH. S. 5, 1. — d) in der Med. Un- terschied in Beziehung auf das Befinden: Milderung, Erleichterung SUÇR. 2, 376, 8. 10. im Prākṛit ÇĀK. 41, 3. — e) in der Rhetorik Specialisi- rung, Variirung: यदेकं वस्त्रनेकात्र वार्यते, z. B. अन्तर्बहिः पुरः पश्चा- त्सर्वद्विषति तैव मे KUVĀLAJ. 110, a. — f) ein unterscheidendes Sec- tenzeichen, Stirnzeichen überh. (= तिलक) HĀR. 237. — g) Bez. der Elemente (महभूत): महदाद्यं विशेषात् लिङ्गम् MAITRĀJUP. 6, 10. SĀMĀHJAK. 38. 41. 56. VP. bei MUIR, ST. 4, 34. sg. Erde als Element BHĀG. P. 2, 5, 29. 3, 11, 39. 4, 24, 39. 5, 12, 9. Bez. des Welteis: एतदण्डं विशेषाख्यम् 3, 26, 52. = विराज् 2, 1, 24. 2, 28. विशेषाः = सूक्ष्मा मातापितृजाः सत्- प्रभूतैः SĀMĀHJAK. 39. अविशेषाः = तन्मात्राणि 38. — 2) adj. vorzüglich, ausserordentlich: आसीद्विशेषा फलपुष्पवृद्धिः RAGH. 2, 14. ed. Calc. wohl richtiger विशेषात्. — विशेषवेष्टम् MBH. 3, 7521 fehlerhaft für विवेश वेष्टम्, wie die ed. Bomb. liest. Vgl. निर्विशेष, भगवद्विशेष, स°, वैशिष्टिक. विशेषक 1) am Ende eines adj. comp. = विशेष 1) a) Besonderheit: सामान्यं सविशेषकम् BHĀSHĀP. 1. — 2) (vom caus. von शिष् mit वि) a) adj. einen Unterschied bezeichnend, specialisirend H. an. 4, 34. MRD. k. 213. KUSUM. 11, 17. — b) m. n. Stirnzeichen (s. तिलक) AK. 2, 6, 3, 24.